

**КОНСТИТУЦИОННАТА ПОЛИТИЧЕСКА СИСТЕМА
НА БЪЛГАРИЯ**
(Аналитичен обзор)

Доц. д-р Масис Хаджолян

Историята на България претърпя метаморфози с редуване на различни по тип икономико-политически системи. Промените се осъществяваха на конституционна основа. Досега в България са приети четири конституции. Конституцията от 1879 г. възроди българската държавност и създаде правни условия за развитие на България по пътя на пазарното стопанство и на политическия режим на либералната демокрация. Конституцията от края на 1947 г. осигури скока към социалистическо общество, с държавно ръководство на икономиката и режим, определен от теорията като “народна демокрация” с тенденция към изграждане на “общонародна държава”. Конституцията от 1971 г. провъзгласи победата на социалистическите обществени отношения в България. Действащата Конституция от 1991 г. утвърждава прехода на България към капитализъм, т.е. към реставрация на отношенията до 1945 г. Но **българската Конституция има по-голям капацитет** – нейните норми са годни да отразяват и да осигуряват не само прехода, но и следващи етапи от развитието на обществото и държавата. От конституционна гледна точка може да се твърди, че съдържанието на прехода е вече изчерпано, след като са пресъздадени и утвърдени в практиката основните стълбове на новото, вече исторически познатото и изживяно общество. Същевременно действащата Конституция създаде благоприятни възможности за осъществяване на стратегическата цел на България – включването ѝ в

състава на Европейския съюз, и за последващи усилия по пътя на съвременния национален идеал – изграждането на България като модерна и просперираща европейска държава.

Важна съставка на усилията на държавата за осъществяване на европейската ориентация на България е утвърждаване на нейната политическата система. За разлика от много държави, които не определят пряко формите на държавното управление, българската Конституция изрично регламентира, че **България е република с парламентарно управление**. Това означава, че нейната изпълнителна власт е подконтролна и политически отговорна пред парламента (Народно събрание), а държавният глава-президент, без да е включен в някоя от властите, изпълнява отделни функции, свързани с тях и има балансираща роля в политическата система. Републиканското управление не се поставя под съмнение. Бившият малолетен цар – Симеон Сакскобургготски, отстранен от България, се завърна в нея на зряла възраст и се включи в политическия живот, без да претендира за възстановяване на монархията. Обществото го прие като личност, но не е съгласно да промени републиканската форма на управление. Още не са забравени националните катастрофи, достигнали България по време на монархията. От друга страна, мандатността и изборността са типични белези на съвременното демократично управление, които преодоляват рисковете на монархическата несменяемост и наследственост.

По форма на държавно устройство България е **единна държава**. Създателите на Конституцията уместно предвидиха, че не са допустими автономни териториални образувания, като се има предвид наличието на компактни масиви на етнически малцинства, които биха могли да бъдат провокирани към сепаратизъм.

В България е установен **политически режим на либералната демокрация** с всички нейни основни атрибути. Но има достатъчно факти, които поставят въпроса за нейното подобряване и усъвършенстване. В един малък отрязък от време създаденото от г-н Симеон Сакскобургготски движение, прераствало в партия, разби двуполюсния политически модел на редуване във властта на една дясна и една лява партия в управлението и което е по-важно – значително ограничи политическото противоборство и неговото влияние в живота на гражданите. Лично бившият монарх даде поучителен личен пример на политическа толерантност и аристократично поведение. Заедно с това социалната практика показва, че партиите, не само в България, са изоставили своята идеологизация, престанали са да отразяват интересите на конкретни социални групи и в най-добрия случай са проводници на тенденции в развитието на обществото. Затова се създават условия постепенно те да прерастат в електорални партии, които ангажират вниманието на обществеността главно при избори и крупни обществени събития в държавата (разбира се, това зависи и от степента на прякото пристрастие на обществеността на политическа тематика). Налага се да се въведе мажоритарната изборна система, която много по-добре от пропорционалната отразява интересите на народа и прегражда пътя на партийните господства. Време е да се преосмисли и идеята за същността на народното представителство в парламента. Разбирането, че народният представител е не само представител на своите избиратели, но и на целия народ, е фикция. Тя рязко ограничава народния контрол над дейността на избранниците. А възприетата теза, че те нямат императивен мандат, т.е. не могат да поемат задължителни за себе си поръчения на избирателите и не могат да бъдат отзовавани от тях, минава самата идея за народно представителство.

Политическият режим на либералната демокрация показва и други несъвършенства, които не се отбягват в европейската научна литература. Забелязва се отслабване на парламента за сметка на изпълнителната власт. Законопроектите се иницират главно от правителствата. Много въпроси се решават с декрети вместо с парламентарни актове. Затяга се партийната дисциплина в колегиалните органи на държавната власт, която измества свободната воля на депутатите. Засилва се ролята на технократите в държавното управление. Управленските процедури често са формални и легализират предрешени въпроси, особено от кадрови характер. В много държави липсва административен капацитет и се проявяват най-негативните страни на бюрокрацията. Редица държави не са далеч от парламентарна диктатура, налагана с високомерието на болшинството, чрез игнориране на много съдържателни и стойностни предложения на парламентарното малцинство. За много, включително политически и икономически развити държави не са изключения корупционните практики. В редица случаи парламентарно представените партии служат за лобиране и прокарване на определени икономически интереси. Налице са и партийни егоистични интереси, свързани с устройване на членове и симпатизанти в държавния механизъм. Либералната демокрация не успява да овладява престъпността, която е особено опасна за сигурността на гражданите. Много либералнодемократични общества не могат да постигнат нормален съвременен жизнен стандарт. Даже само тези констатации обосновават опасението, че демокрацията се отклонява от своята същност, от идеите и духа на великите буржоазни революции на XVIII век в американския и европейския континент.

Конституцията на Република България утвърждава **основните принципи** за организация на държавата, гражданското общество и

икономическите отношения. Организацията на държавата, респ. на политическата система, се крепи на следните взаимно свързани постулати:

1. **Народен суверенитет.** Държавната власт произтича от народа и се осъществява от него по три пътя: а) пряко, чрез референдум-когато гласоподавателите решават по един окончателен начин определен национален или местен въпрос; б) косвено, чрез избраните от гражданите изборни държавни органи; в) чрез форми на консултативен референдум. Въпреки наличието на специален закон в България националният референдум няма традиции. През последните 60 години е проведен само един такъв референдум – през 1946 г., за монархия или република, който се изказа категорично в полза на републиканската форма на държавно управление. Бягството от национални референдуми по животрептящи национални проблеми (например за включване на България в Европейския съюз, в НАТО и др.) може да се оцени като недоверие и страх на парламента спрямо политическата отговорност на народа. Провеждат се местни референдуми, които главно са съставна, но не решаваща част от процедура, свързана с промени в административно-териториалната уредба на страната.

На основата на историческия опит Конституцията изрично и уместно определя, че никоя част от народа, политическа партия или друга организация, държавна институция и отделна личност не може да си присвоява осъществяването на народния суверенитет.

2. България се изгражда като **правова държава**. Допусната е неточност в преамбюла на Конституцията тя да се поставя като цел, а в чл.4 да се представя като факт.

Правовата държава се определя чрез действието на няколко фактори:

а) принципът на законността – държавата се управлява съгласно Конституцията и законите;

б) върховенство на Конституцията. Тя стои на върха на правната система – всички останали нормативни и други правни актове не могат да ѝ противоречат и са задължени да се съобразяват с нея. Въпреки че изрично не е посочено, може да се добави, че Конституцията е и основен закон – тя съдържа правни идеи и решения, които са основополагащи за другите отрасли на правото.

в) разпоредбите на Конституцията имат непосредствено действие. Те са живо право и могат да се прилагат самостоятелно. На тях може да се позове всеки за защита на своите права и законни интереси. Изключения съставляват тези норми, които препращат към закон – реда за тяхното прилагане. Тогава конституционната и съответната законова норма формират един правен комплекс, годен за приложение. Такива неизбежни и разбираеми изключения са предвидени особено в главата за основните права и задължения на гражданите;

г) международните договори, влезли в сила за България по установения ред, са част от вътрешното ѝ право и имат предимство пред други норми на вътрешното законодателство, които им противоречат. С това се осигурява приложението на принципа на международното право за задължителното спазване и изпълнение на международните договори;

д) държавата гарантира живота, достойнството и правата на личността и създава условия за нейното свободно развитие. Законодателят е пресилил гаранцията за човешкия живот, която е непосилна за всяка държавна организация на обществото. Но тази конституционна норма има позитивно значение с това, че поставя личността като център и цел на политиката на правовата държава.

е) нормативните актове се публикуват. Те влизат в сила три дни след обнародването им, освен когато в тях е определен друг срок. Публикуването е задължително условие за тяхното влизане в действие. То е юридически факт, който неоспоримо установява, че нормативният акт е станал всеобщо достояние, получил е всеобща известност.

Налага се уточнението, че принципът на законността не е достатъчен, за да характеризира правовата държава. Необходимо е още самите закони да бъдат обществено необходими, справедливи, максимално да хармонизират интересите и отношенията на отделните слоеве на населението. Заедно с това правовата държава изисква компетентна и независима съдебна власт и активна защита на човешките права и законни интереси. Без тези допълнения, съществува риск за конфронтационно и репресивно законодателство, каквото европейските народи опознаха и преживяха в годините на фашизма.

3. Чл. 6 на Конституцията на Република България пресъздаде историческите текстове на Декларацията за независимостта на сегашните САЩ от 1776 г. и на Декларацията за правата на човека и гражданина на Франция от 1789 г. с нормата, че “Всички хора се раждат свободни и равни по достойнство и права”. Към нея се прибавя **равенството на гражданите пред закона**, придружено с изричната забрана за ограничения на правата и за привилегии, основани на 12 признаци (раса, народност, етническа принадлежност, пол, произход, религия, образование, убеждения, политическа принадлежност, лично и обществено положение или имуществено състояние). Макар и пределно обозначени, за разлика от други чуждестранни конституции, те са широкообхватни. Извън тях са някои специфични целеположени права на определени групи от населението – инвалиди, болни, бедни и други. В строгия смисъл на понятието те не се

привелегии, а израз на социална , подпомагаща държавна политика, която се провежда и в другите държави. Тези принципи не обхващат и някои права и ограничения, които съпътстват определени държавни и други длъжности или са техни атрибути (например президентът и вицепрезидентът не могат да бъдат задържани и срещу тях не може да бъде възбудено наказателно преследване, но заедно с това те не могат да бъдат народни представители, да изпълняват други държавни, обществени и стопански дейности и да участват в ръководството на политически партии).

4. Отговорност на държавата за вреди, причинени от незаконни актове или действия на нейни органи и длъжностни лица. Отговорността е имуществена за материални и морални вреди. Тя се реализира по ред и условия, регламентирани в специален закон, в приложение на общата идея за отговорността при “непозволено увреждане”, уредена в гражданското законодателство. Една от спецификите е, че претенциите на засегнатите лица се отправят не към правонарушителите, а към ведомствата (юридическите лица), в които те работят. Отделно се реализират трудовоправните и имуществените отношения между ведомствата и техните служители нарушители.

5. **Изборите, националните и местните референдуми** се произвеждат въз основа на принципите на общото, равно и пряко избирателно право с тайно гласуване и по правилата, предвидени в съответното законодателство. Понастоящем изборите за колегиални държавни органи се произвеждат по пропорционалната избирателна система, а за еднолични органи (президент и вицепрезидент и кметове на общини) – по мажоритарната избирателна система. Има идеи и предложения пропорционалната система да отпадне, тъй като съдържа много недостатъци:

– Включването на кандидати в изборителните листи става от партийните централи и в тях често попадат неподходящи лица. Избирателите гласуват за листите по политически пристрастия, като се доверяват на партийния избор.

– В първите места на листите се подреждат доверениците на партийните ръководства. С това изборът им се предрешава от тези ръководства.

– В колегиалните държавни органи и в общинските съвети се включват многократно едни и същи лица. Така, по изкуствен път, се образува политическият елит, който всъщност не е на обществото, а на партиите, с много отрицателни последици от това: поддържа се политическа преданост към партийните ръководства; затяга се партийната дисциплина при изразяване на мнения и гласувания; избранниците се срастват с властта и се развива усет за недосегаемост и неконтролируемост от избирателите; образува се една обществена прослойка със свой вътрешен “морален кодекс”, откъсната от народа и приетите от обществото морални ценности. Политическият елит се образува и благодарение липсата на персонална мандатност на народното представителство за разлика от мандатността на много други държавни органи.

6. Политическият живот се основава върху **политическия плурализъм и многопартийността**. Специален закон регламентира учредяването и дейността на партиите. Забранено е да се образуват политически партии на етническа, расова и верска основа, както и екстремистки партии – такива, които си поставят за цел насилствено завземане на държавната власт. Конституцията закрепва правилото, че нито една политическа партия или идеология не може да се обявява или утвърждава като държавна.

7. Функционирането на държавната власт се основава на принципа на **разделение на властите**. Идеята на Джон Лок и шестдесет години след него – на Шарл Монтескьо, беше възприета още в първата българска конституция от 1879 г. и прилагана с разбирането, че държавните органи трябва да си взаимодействат, но и взаимно контролират и възпират така, че нито един от тях да не се окаже с решително надмощие над останалите. Този принцип беше отхвърлен със следващите две конституции и заменен с принципа за върховенството на парламента като политически представител и изразител на волята на народа. Разделението на властите беше възстановено и се прилага в пълнота с действащата Конституция на Република България. От дистанцията на времето може да се твърди, че в този принцип, възприет от голямото болшинство държави в света, има по-голяма жизненост и динамичност. Той създава определени затруднения във взаимоотношенията на държавните органи, но има силен потенциал да поддържа държавния апарат нащрек и да осигурява една относителна явност и “чистота” на неговите действия.

Държавното управление в България се осъществява от следните, конституционно установени органи:

А) **Народно събрание**, който е единственият законодателен орган и упражнява парламентарен контрол върху изпълнителната власт. Състои се от 240 народни представители, с мандат 4 години. Има мнение, че броят на народното представителство е прекалено голям и може да се намали, без да създава опасности за неговата същност и неговото предназначение.

Б) **Президент**, с мандат 5 години, който може да бъде преизбиран последователно само веднъж. В обща листа се избира и вицепрезидент, който подпомага дейността на президента. Президентът има типични правомощия на един държавен глава. Заедно с това, без да се включва в една

от трите власти, той осъществява отделни функции, свързани с тях. Характерно за него е, че се избира пряко от избирателите, което увеличава неговата тежест в държавното управление. В определена степен това компенсира относително ограниченния обем на президентските правомощия в сравнение с тези в други парламентарни републики. Досегашният държавнически опит на България показва, че президентството като институция успешно се вмести в конституционните си прерогативи и не се чувства осезаема обществена нужда от тяхното нарастване.

Президентът изразява своята воля с указ. Той няма нормативен характер, но е акт по приложение на Конституцията и законите с важни правни последици. Затова част от указите се преподписват от министър-председателя или ресорни министри, с което се осигурява тяхното изпълнение от и с отговорността на органите на изпълнителната власт. Предвидени са основанията, при наличие на които такова преподписване не се изисква. Но с решение на Конституционния съд се приема, че тези основания могат да се умножат, когато изпълнението на указите не ангажира изпълнителната власт. Това решение буди принципно възражение, тъй като създава условия за преценки при конкретни възникнали казуси и възможни спорове по тях.

В) **Министерският съвет** е ръководител и организатор на изпълнителната власт, респективно на цялата държавна централна и местна администрация и на вътрешната и външната политика на страната. Той се състои от министър-председател, заместник министър-председатели и министри. Министерският съвет е колегиален, централен и с обща компетентност орган и взема решения на свои заседания, по определен ред, посочен в правилник за неговото устройство и дейност. Той представлява самостоятелно държавно ведомство с политически кабинети на неговите

членове, обща и специализирана администрация, разпределена в дирекции . Характерно за българската политическа система е, че министър-председателят се предлага от президента и се избира от Народното събрание. По предложение на избрания министър-председател се избира и съставът на Министерския съвет. В свое слово, произнесено пред Софийския държавен университет “Св. Климент Охридски” след избора му за “доктор хонорис кауза”, френският конституционалист Морис Дюверже, наред с положителния отзив за българската Конституция, отправи критични бележки относно реда за формиране на правителството, който, по негово убеждение, не съответства на принципа за разделение на властите. Неговата идея е, че правителството трябва да се назначи от друг държавен орган (например президента), след което да представи своята политическа програма пред парламента и да поиска неговото доверие. В това схващане има логика, но и предвидената от нашата Конституция процедура по същество постига същите цели – Народното събрание има възможност на три пъти да решава да избере или не кандидата за министър-председател или състава на предложеното от него правителство. Преценката е не само личностна, но и с оглед прокламираните платформи на партиите, представители своите кандидати.

Г) **Съдебната власт** е съставена от съдии, прокурори и следователи, които работят с процесуални връзки между тях. Отскоро се направи крачка напред, като следователите се включиха в структурата на прокуратурата. През десетилетията са правени различни експерименти по този въпрос, но точно до такова решение не се е стигало. Принципите на дейността на съдебната власт са идентични с тези на другите европейски държави: инстанционност на съдебните производства; контрол за законност върху актовете на администрацията; участие на съдебни заседатели по определени

видове дела; равенство и състезателност на страните в съдебния процес; установяване на обективната истина; публичност на процеса, издаване и мотивиране на актовете при свободно вътрешно убеждение на органите на съдебната власт и др. Те са конституционно и законово регламентирани и устойчиво и непротиворечиво се прилагат в социалната практика.

Съдебната власт се организира и ръководи от Висш съдебен съвет в състав от 25 души юристи. Единадесет души се избират от Народното събрание, 11 – от делегатски събрания на съдии, прокурори и следователи, и 3-ма са членове по право (по длъжност). Това са председателите на Върховния касационен съд, Върховния административен съд и Главния прокурор, които се назначават от президента. Мандатът на изборните членове е 5-годишен, а на членовете по право – 7 години. Заседанията на Висшия съдебен съвет се ръководят от министъра на правосъдието, без право на решаващ глас.

Тази власт работи под близкия взор на обществото поради своя характер и своето предназначение. Периодично тя се дебатира в няколко насоки:

а) относно начина на формиране на Висшия съдебен съвет и дали е уместно той да работи като постоянно действащ орган;

б) създаване на такъв състав и такава организация на работа, при която Висшият съдебен съвет максимално да бъде охранен от условия за преднамерен субективизъм и корупция;

в) доколко е уместно заседанията на Висшия съдебен съвет да се ръководят от министъра на правосъдието, който представлява изпълнителната власт. Например в Италия и Франция заседанията на подобен орган се ръководят от президента като гарант за независимостта на съдебната власт;

г) не са ли прекалено големи правомощията на министъра на правосъдието спрямо съдебната власт?

д) относно конфигурацията на съдебната власт. Има мнения, че следователите (даже и прокурорите) трябва да излязат от състава на съдебната власт и тя да се олицетворява само от съдилищата, които осъществяват правосъдието в България. Мястото на посочените процесуални фигури, съобразно някои разбираня, би трябвало да се вмести в изпълнителната власт или в специални автономни държавни образувания.

Д) **Конституционен съд**, който се състои от 12 души съдии, юристи с поне 15-годишен юридически стаж и 9-годишна мандатност. Той е извън съдебната система, а съставът се определя по една трета от Народното събрание, президента и съдиите на Върховния касационен и Върховния административен съд. Всеки три години съставът се обновява с четири души по отделните квоти. Съдът има осем вида компетенции, от които две са най-често приложими: той дава задължително тълкуване на конституционните норми и се произнася относно конституционността на законите и другите актове на Народното събрание и на президента. Решенията му са окончателни и задължителни за всички. Със своята висока позиция в държавната йерархия (на трето място след председателя на Народното събрание и държавния глава), със своята арбитражна роля и със своите безапелационни решения този съд успешно уравновесява политическата система.

Е) В страната има **местно самоуправление** в лицето на изборни от населението общински съвети с 4-годишен мандат като израз на децентрализация на държавното управление и делегиране и предоставяне на тези органи да решават основните въпроси от местно значение. Местната администрация се състои от кметове на общини, които са органи на

изпълнителната власт. Същевременно те имат белези и на органи на самоуправление, тъй като са задължени да организират изпълнението на решенията на общинските съвети. Местното самоуправление съответства на изискванията на Европейската харта за местно самоуправление.

Освен общините административно-териториалното деление на страната обхваща и по-големи подразделения – области. Орган на изпълнителната власт в тях е областният управител. Той се назначава от Министерския съвет и е негов представител, като осигурява провеждането на държавната политика в областта. Има мнение, че в областта също може да се конструира второ ниво на самоуправление в лицето на изборни областни съвети с участие на избран областен управител. Но понастоящем този въпрос не е актуален не само от икономически съображения, но и с оглед обосновани съмнения за неговата целесъобразност.

Принципът за **разделение на властите** се реализира в социалната практика съобразно конституционните норми, главно при следните взаимодействия, въздействия и взаимен контрол:

- Народното събрание въздейства върху президента с това, че може да повдигне и поддържа пред Конституционния съд обвинение срещу него за държавна измяна и нарушаване на Конституцията; може да уважи или да отхвърли президентско вето върху закон, приет от Народното събрание; може да възприеме или да отхвърли предложения на президента, направени в негови обръщания към Народното събрание; може да се съгласи или да отхвърли решение на президента за обявяване положение на война, военно или друго извънредно положение, взето когато Народното събрание не заседава; може да приеме или да отхвърли предложение на президента за избор на министър-председател.

Народното събрание въздейства върху Министерския съвет с това, че избира министър-председател и по негово предложение – структурата и състава на Министерския съвет, както и прави промени в тях по предложение на министър-председателя; осъществява парламентарен контрол върху дейността на Министерския съвет, министър-председателя и отделни министри чрез задаване на въпроси, питане, гласуване на предложение за недоверие към Министерския съвет или персонално към министър-председателя; приема, променя или отхвърля проектозаконови и други актове, предлагани от Министерския съвет; приема политически и правни актове, които ангажират оперативната дейност и политиката на Министерския съвет.

Народното събрание въздейства върху съдебната власт, като избира част от неговия колегиален орган – Висшия съдебен съвет, както и с приемането на закони, които се отнасят за тази власт или се прилагат от нея. С изменение и допълнение на Конституцията от м. април 2006 г. бяха увеличени правомощията на Народното събрание спрямо съдебната власт. Предвиди се парламентарно изслушване и приемане на годишните доклади на ръководителите на тази власт, както и възможност те да се освобождават от президента предсрочно, по предложение на една четвърт от народните представители и с гласовете на две трети от народните представители, при тежко нарушение или системно неизпълнение на служебните задължения, както и действия, които накърняват престижа на съдебната власт. Добави се, че президентът не може да откаже освобождаването при повторно направено предложение. Тези нови норми са предмет на обществена дискусия от гледна точка на независимостта на съдебната власт и се очаква развитие на проблема, вкл. тяхната отмяна чрез акт на Конституционния съд или чрез нова конституционна ревизия.

Народното събрание въздейства върху Конституционния съд с правото да поставя пред него въпроси за решаване, както и да участва, по определение на съда, като заинтересована страна по конституционни дела, инициирани от други държавни органи с оспорване на закон или решение на Народното събрание.

- Президентът въздейства върху Народното събрание с правото на вето върху приети закони и връщането им за ново обсъждане; с обръщанията към Народното събрание; с възможността да го разпуска в един случай – когато при трикратен опит то не може да избере министър-председател и/или правителство; с правото да обявява положние на война при определени условия, на военно или друго извънредно положение, когато Народното събрание не заседава.

Президентът въздейства върху Министерския съвет в хода на тяхната съвместна компетентност, когато той се произнася окончателно по предложения на Министерския съвет – например назначава и освобождава от длъжност ръководителите на дипломатическите представителства и постоянните представители на България в международни организации; утвърждава промени на границите и центровете на административно-териториалните единици; обявява обща или частична мобилизация и др. Несъмнена е ролята на президента и при формиране на правителството, както и коригиращата му функция чрез идеи, оценки и предложения, формулирани в обръщанията му към народа. От значение са и неговите укази, които, с някои изключения, се преподписват от министър-председателя или съответния ресорен министър. С това изпълнителната власт поема отговорността за съдържанието и изпълнението на указите. Важен институционален лост на президентската институция е

възглавяваният от президента Консултативен съвет за национална сигурност, в чийто състав се включват лица на висши държавни и политически постове. Заедно с това той е върховен главнокомандващ на въоръжените сили в мирно и военно време с реални правомощия и в тази насока спрямо изпълнителната власт.

Президентът отчасти въздейства върху съдебната власт с правото си да назначава председателите на двете върховни съдилища и Главния прокурор, по предложение на Висшия съдебен съвет. Той може само веднъж да отклони конкретна кандидатура. Ако предложението за нея се повтори, президентът е длъжен да назначи лицето.

Президентът въздейства върху Конституционния съд с това, че избира и обновява част от неговия състав и има право да поставя пред него въпроси за решаване.

- Министерският съвет въздейства върху Народното събрание със своята законодателна инициатива. Министър-председателят и министрите могат да присъстват на заседанията на парламента и да се изказват с предимство. Министерският съвет има право да иска от Народното събрание да му гласува доверие по конкретен повод или по цялостната му политика. Това е познато средство за натиск върху Народното събрание, включено в инструментариума на съвременния парламентаризъм.

Министерският съвет въздейства върху президента в хода на вече очертаната им съвместна компетентност. Неговите взаимоотношения със съдебната власт се създават главно чрез участието на министъра на правосъдието в дейността на Висшия съдебен съвет и с неговите инициативни, организиращи, ръководни и контролни правомощия относно тази власт. Те са много широки и надхвърля пределите, очертани от

принципа за разделение на властите. Това се потвърди и с конституционната ревизия през 2006 г., когато ненужно беше създадена специална норма за правомощията на министъра на правосъдието относно съдебната власт.

Правителството има взаимоотношения с Конституционния съд като един от органите, които могат да му поставят въпроси за решаване.

- Съдебната власт въздейства върху Народното събрание с правото на Главния прокурор да иска снемане на имунитета на народен преставител, извършил умишлено престъпление, което се преследва служебно от държавата. Въздействието е и чрез правоприложението, съдебната практика, която най-добре разкрива положителните и отрицателни страни на законите, приемани от Народното събрание.

Съдебната власт въздейства върху президента с правото на Висшия съдебен съвет да му предлага кандидати за назначаване за ръководители на съдебната власт. Тя въздейства върху Министерския съвет с упражнявания съдебен контрол за законност върху неговите актове, както и върху тези на органите на централната и местната администрация. Заедно с това органите на съдебната власт реализират наказателна и други видове отговорност спрямо правонарушители от държавната администрация. Съдебната власт има взаимоотношения с Конституционния съд с правото на колегиите на двете върховни съдилища и на Главния прокурор да сезират съда за решаване на конкретни въпроси от неговата компетентност.

Накрая, Конституционният съд въздейства върху всички горепосочени държавни органи със своите решения, които са общозадължителни и с много от които съдът балансира политическата система в България.

Правно регламентирани връзки и взаимоотношения на държавните органи, чрез които се осъществява разделението на властите в България, са приложени в социалната практика.

Действащата българска Конституция е между „твърдите“ и това е нейна положителна черта. С процедурните норми за нейната промяна (основания, инициатива, етапи на приемане, мнозинства и пр.) се осигурява трайно действие на Конституцията и се създава гаранция, че тя няма да бъде лесен обект за реализиране на тяснопартийни и други лични или корпоративни интереси. Това налага този базов правен акт, който отразява обществения договор между държавата и нейните граждани, да бъде променян (изменян или допълван) при очевидна необходимост и с висока степен на съгласие на политическите сили.

Гореизложеното води до извод, че конституционно установената българска политическа система е реална и динамична и съответства на съвременния европейски конституционализъм. Ненужна и необоснована беше негативната социална енергия, съпроводена при нейното изработване и приемане през 1991 г. Нейното приложение доказва, че тя се явява най-важният и надежден правен лост за утвърждаване на новите обществени отношения, предвидени и начертани с консенсус в България от т.нар. национална „кръгла маса“ през деветдесетте години на предходния век.